

ضرورت پژوهش‌های تاریخی در برنامه‌های آموزشی و پرورشی

موضوع اصلی فصلنامه «گنجینه دارالفنون» بررسی تاریخ تعلیم و تربیت ایران است و مهم‌ترین سؤال مطرح درباره این موضوع، این است که بررسی تاریخ تعلیم و تربیت چه ضرورتی دارد؟ در شماره‌های اول به این سؤال از جنبه‌هایی پاسخ داده شده بود، اما به مناسبت هفته آخر آذرماه که «هفته پژوهش» نامیده شده است می‌خواهیم به این سؤال از منظر دیگری پاسخ دهیم.

پژوهش، فرایندی منظم و علمی برای کشف یا تولید دانش جدید، یا حل مسئله‌ای است که به تحلیل و فهم عمیق نیاز دارد و به ارائه راهکار و راه حل‌های علمی می‌انجامد. علاوه بر این هدف، از انجام پژوهش در موضوع‌ها و حوزه آموزش و پرورش شناخت ابعاد متفاوت یک مسئله برای برنامه‌ریزی بهتر و دقیق‌تر به منظور ارتقای کیفیت فرایند یاددهی - یادگیری و اثربخشی هدف‌ها و سیاست‌های آموزشی و تربیتی است. تاریخ تعلیم و تربیت، یکی از مهم‌ترین زمینه‌های مطالعاتی در علوم تربیتی است که به این دلایل اهمیت دارد:

مطالعه تاریخ تعلیم و تربیت به ما کمک می‌کند با روند تکامل افکار، نظریات و رویکردهای تربیتی در طول زمان آشنا شویم و بفهمیم چگونه مفاهیم آموزشی امروز شکل گرفته‌اند.

تاریخ تعلیم و تربیت نشان می‌دهد که چگونه نظام‌های آموزشی تحت تأثیر شرایط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی قرار گرفته و به چه صورت با نیازهای جامعه هماهنگ شده‌اند.

بررسی تجربیات گذشته به ما امکان می‌دهد از تکرار اشتباه‌های پیشین جلوگیری کنیم و روش‌های کارآمدتری برای تربیت و آموزش ارائه دهیم.

مطالعه تاریخ به مریبان و سیاست‌گذاران آموزشی کمک می‌کند بر اساس دستاوردها و چالش‌های گذشته، برنامه‌های آموزشی آینده را طراحی کنند. تاریخ تعلیم و تربیت ما را با نقش‌آفرینی افراد تأثیرگذاری مانند فارابی، ابن‌سینا، امیرکبیر، رشدی و سایر متفکران آشنا می‌کند که ایده‌های آن‌ها هنوز الهام‌بخش است. از طرف دیگر تأسیس بعضی اماکن و رویدادها، بعضی وقایع تاریخی، نقشی تأثیرگذار بر تحولات فرهنگی و اجتماعی جامعه دارد. تأسیس دارالفنون یا دانشگاه تهران از جمله نقاط عطف تاریخ تعلیم و تربیت ایران است. البته همه این‌ها سرمایه‌های نمادین ما هستند که می‌توانند در تقویت سایر سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی ما مؤثر باشند. آگاهی از تاریخ تعلیم و تربیت در هر جامعه‌ای، به تقویت هویت فرهنگی و افتخار به میراث آموزشی آن جامعه کمک می‌کند.

تاریخ تعلیم و تربیت ابزار ارزشمندی برای مقایسه نظام‌های آموزشی در فرهنگ‌ها و زمان‌های متفاوت است و می‌تواند دیدگاه‌های جدیدی ارائه دهد.

در مجموع، تاریخ تعلیم و تربیت نه تنها به ما درک بهتر گذشته کمک می‌کند، بلکه به ایجاد نظام‌های آموزشی مؤثر و انسان‌محور در آینده نیز یاری می‌رساند. علاوه بر این موارد، به مدد پژوهش‌های تاریخی درک عمیق‌تری از نحوه شکل‌گیری و تغییر ساختارهای اجتماعی پیدا می‌کنیم. این پژوهش‌ها ابزار مهمی برای تقویت هویت ملی و فهم تعاملات فرهنگی و مذهبی هستند. پژوهش‌های تاریخی امکان تحلیل روندهای اجتماعی را فراهم می‌کنند و در سیاست‌گذاری‌های اجتماعی مؤثر هستند. تحلیل تاریخ به درک بهتر عوامل ایجاد و تداوم نابرابری‌های اجتماعی، راهکارهای مقابله با آن‌ها، و رسیدن به عدالت آموزشی کمک می‌کند. پژوهش‌های تاریخی ما را قادر می‌سازند به درکی جامع‌تری از تحولات اجتماعی دست‌یابیم و راهبردهای بهتری برای آینده تدوین کنیم. امیدواریم در این ۲۷ شماره از فصلنامه توانسته باشیم در جهت پاسخ به این سؤال، ضرورت پژوهش‌های تاریخی که در واقع یکی از رویکردهای محتوایی مجله است، قدم برداریم؛ ان‌شاءالله.

غلامرضا حمیدزاده*